

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

De Viatico.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

quàm ex sigillo confessionis adhuc in statu esse peccati mortalis : nam indignis, quantum fieri potest, Sacramenta conferre non debes, ne sis minister infidelis.

SECTIO III.

De Communione grauiter infirmorum, seu, quod idem est, de Viatico.

NVM: XIV.

De morbo contagioso infectis.

Pestiferâ lue periclitanti Viaticum ne denega : hîc iterum habet locum illud boni Pastoris : *Bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis* : nam licet hoc Sacramentum minùs sit necessarium, quàm Bapriismus, aut Pœnitentia ; maximum tamen momentum habet ad bene, feliciterque moriendum : ex quo momento pendet æternum. Quanquam non vsque adeò præsens tibi inde periculum, neque magnoperè pertimescendum video ; si (quod facilè fieri potest) diligenti-

gen-

gentiam, curamque adhibeas, ut malum praevertas, aut amoliaris. In primis si iis remediis, & modis utare, quos ex Medicorum, & prudentia praescripto recensui, cum de pestiferorum Confessione agerem: si utaris tersa veste, neque lanea, quae venenum facilius attrahit, & seruat; si non ieiunus, si munitus alexipharmacis, quae facile haberi possunt, ad infirmum accedas; si ad limen deportari is possit, ubi ad mensulam est sacro linteolo, aut patenam sacram Hostiam, ore quasi lambendo sumat: verum nescio, an id in usu sit; & forte erunt, qui improbent; linteum illud deinde comburi, patenam abluere curandum foret. Expeditius etiam fiet, si Hostiae sacram particulam liquori immittas, quem infirmus hauriat, ex sua alienae manu. Certè constat primos Christianos Eucharistiam linteolo excepisse, ac secum domum deportasse, & per se sumpsisse tempore persecutionis;

tionis;

tionis: quæ tunc, eadem hîc excusare potest necessitas; sed vereor, ne quis hoc etiam improbet. Sunt, qui vtantur bacillo oblongo, in cuius extremitate lunula argentea sacram. Hostiam ori infirmi admoueat, aliquo, si opus sit, dirigente, vt tutò excipiatur: eo tamen instrumento vt tu prior vtaris, non admodum consulo, vt neque modis suprâ allatis, inconsulto Episcopo: malim, quod religiosius, & magis in vsu est, conuerso vultu ad eam infirmi partem, vnde aura minùs afflat, & nonnihil auerso à contagioso halitu, face ardente ab alio admotâ ipse extremis digitis Eucharistiam ori communicaturi admo-ueas, mox digitos ad flammam lustres, aut probè aquâ diluas: cum verò domum reuerteris, vestem muta, & vel ad ignem, vel in aquâ venenum, si quod contraxit, expies, priusquàm ipse contrahas. Quòd si verò ne istis quidem remediis, & mediis satis tuæ
vitæ

vitaē cautum existimes, plurimoque te metu angis sentias, sunt, qui tibi indulgent, ut propius non accedas, praesertim si tuo ex periculo periclitentur plures, quibus consuli per alium Sacerdotem non nisi tardè, aut aegrè poterit: quod eo casu minùs aegrè consenserim; si infirmus peccati grauioris minimè sibi sit conscius, aut quòd faciliori viâ, & minori periculo sit, si eminùs absolui à peccatis possit, & Viaticum acceperit.

NVM: XV.

De Phreneticis, & usu rationis carentibus in vita periculo constitutis, & iis, qui sine Sacramenti irreuerentiâ non videntur Viaticum sumpturi.

Semper attendendum Parocho, ne fiat irreuerentia Sacramento: ut si periculum sit vomitûs ex medicina, vel aliunde; aut expuitionis; aut ne species deglutiantur. Igitur Phreneticis, aliisque ratione carentibus, si
Eucha-

Eucharistiam petierint pro Viatico, modò credantur dispositi, neque spes sit sanioris mentis, negare non debes, si modò sine irreuerentiâ Sacramenti accipere posse videantur. Subest autem hoc periculum, si meritò timetur, ne expuant; vt facillè Phreneticis accidit; aut ne euomant, vt facillè accidit iis, quibus stomachus omnia respuit, aut qui continuò vehementer extussiunt, aut sanguinem ex intimis excreant; aut si periculum, ne traiciant; vt fieri aiunt iis, qui à rabido cane fuerint demorsi. Vitandum tamen hîc alterum extremum; ne plus æquo scrupulosè iudices. Non enim, qui aliquando expuunt, omnia, & semper expuunt: neque quibus stomachus respuit cibos, aut potum, statim illam speciei panis particulam eiciet, etsi fortiter extussiat, aut sanguinem excreat: nam quod in stomacho est tantillum, non æquè abicit cum tussi, aut sanguine: si aliunde
quàm

quàm de stomacho effluat : medicorum & domesticorum sensus explorandus. Iuuat etiam experiri in dubio , particulâ panis communis priùs datâ, & sumptâ ; vt de sacrâ particulâ idem iudicium feras pro Viatico ; item si à maiore particulâ metuis , minimam diuide , & cum liquore modico, quo infirmus ad potum vtitur, de cochleari præbe : multis vsus docuit istud successisse , quod ne fieret, metuebant. In dubio perstante, censeo potiùs Sacramenti rationem habendam. Non censetur irreuerentia illius, si infirmus iaceat loco immundo , aut malè olenti, cum efferri aliò , aut locus decentior haberi non potest ; non probo deferri Eucharistiam , cum nulla spes concipitur illius sumendæ ab infirmo : sed eâ tantùm causâ , vt ad solatium duntaxat Christum præsentem adoret : imò prohibitum est , ne Eucharistia solius adorationis causâ ad infirmum deferatur ; satis erit desiderium

rium Communionis. Quòd si fortè præter spem conceptam, aut exspuat, aut euomatur Sacramentum, quid eò agendum? Docet Missale Romanum de defectibus in Missâ occurrentibus; si accidat, vt infirmus moriatur, cum adhuc hostia, vel pars eius in ore est, necdum transmissa, extrahe quâ arte, & quantâ reuerentiâ poteris, & vel sumes in sacrificio ieiunus, si non abhorres; vel loco sacro diligenter asseruabis, donec species ita alterentur, vt alia planè substantia appareat, quam combures, cinerésque proiicies in sacrarium.

Si verò Hostia transmissa sit quidem, sed necdum putatur consumpta, nihil mouebis: nam quid ageres? Moribundus voluit confiteri, indignum reperis, non absoluis: petit communionem; da indigno, si aliunde indignitatem ipsius non noueris: mone tamen priùs, & obtestare iterum, iterumque, ne indignus sumat.

Non

Non petit ipse, sed petunt domestici; quid dices? dic te paratum, si ipse desiderat: si aiunt desiderare, redi, & roga, an petat: si annuit; postula facultatem, ut tibi liceat verbum facere de confessione factâ: si renuat, & tamen communicare omnino velit, præbe non vitam, sed mortem volenti, neque iam tergiuersari poteris extra confessionem, ne sigillum frangas: miserum hominem! sed non tuâ culpâ, vitio perit suo. Stude tamen efficere, quantum potes pro illius salute.

NVM: XVI.

Modus disponendi infirmum ad recipiendum Viaticum.

SI aliquando in vitâ, profectò in periculo mortis maximè res, tempusque, atque ius ipsum diuinum postulat, ut Christiani Sacramento se Eucharistico obarment, cum vires corporis, & animi ex vi morbi elan-

gue-

guescunt, cum longum aternitatis iter truculentissimis hostibus obsesum ingrediendum est: nam quid alioquin miles in decretorio agone aget, aut tam periculosa via se committet, nisi temporis arma, necessariumque com meatum compararit? hoc autem est homini in periculo constituto Eucharistia, Clypeus, Hasta, Viaticum: ideoque Nicæna Synodus sanctissime decreuit in hæc verba: *Cum iis, qui ad extrema veniunt, lex antiqua seruetur: ut ultimo, & necessario Viatico non defraudentur.* Quibus verbis significatur, legem illam & diuinam esse, & illius usum ad ipsius nascentis Ecclesie incunabula referendum. Sunt tamen non pauci, licet mortem non procul abesse sentiant, qui à tam necessario (ut Concilium loquitur) Viatico abhorrent, & quantum possunt, vel omnino refugiunt, vel ad extremum tempus reiiciunt, quo fit, ut non pauci sine Viatico discedant.

Ea

Ea scilicet ars est atque fraus demonis ; id verò agit caillationibus & fallacibus argumentis , non absimilibus iis, quæ ad procrastinandam confessionem suprâ vidimus , & refutauimus : operæ pretium est , de eâ quod nōsse , & populo pro concione proponere , ne iis se in morbis eludant. Hæc autem ferè sunt , quæ ab infirmis obiici solent. Ergo de vitâ actum est , si contra mortem armari iubemur : abeundum, de Viatico agitur : atqui anima adhuc tota est in me, mens integra, necdum oculi caligant, aut ceruix labat, aut manus languent, aut pedes rigent ; stomachus etiamnum officium facit : cras, aut post cras videbimus : finite nunc me viuere, **D E V S** meus humile hoc tectum subeat ? non decet ; expectabo, aut ipse propediem adibo ; nam qui erunt hominum sermones & concursus, si Sacerdos solenni pompâ, & pulsu hæc cum certo mortis nuntio adue-

aduene
gium,
lestam
tione &
cabunt
res, qu
dent :
tis? sin
tur, ex
Quid t
craftin
mihi p
& stom
debere
vix po
Non su
per fa
spuam
ad pop
uatim
magis
celleris
vitam
adferre

aduenerint? amici veluti ad naufragium, aut incendium accurrent, molestam opem delaturi; creditores petitione & asssecuratione debitorum enecabunt; alii ambient officia, & honores, quibus cum vitâ defungi me credent: quid me ante tempus occiditis? finite me. Ita dum procrastinatur, extrema, & mors ipsa imminet. Quid tandem? Iam verò, inquit procrastinator ille, serum est, vix sum, mihi præsens, & catarrhus, & tussis, & stomachi nausea impediunt, ne quod deberem pietatis sensu sumam, iam vix possum, ac nec possum quidem. Non sum ieiunus. Vereor præterea, ut per fauces transmittam, aut fortè exspuam, aut euomam. At tu contra ad populum pro concione publicè; priuatim verò, cùm ad eiusmodi animo magis, quàm corpore infirmum accesseris, hæc oppones: Christi corpus vitam animæ, non corpori mortem adferre, aut accelerare: Hæmorrhoidis

I

sam

fam duodennio laborantem, vnicoto
etu fimbriæ vestimenti Christi fuisse
fanatam; multos, de quorum vita
conclamabatur, ex huius arboris vita
fructu valetudinem recuperasse: Chris-
tum minimè dedignari subire etiam
humiles casas, cum ipse adiri per va-
letudinem non potest. Audito mo-
bo de puero Centurionis: *Veniamus*
inquirebat, & curabo eum. Venit, intra-
nit, curavit. Verùm quid homines
ais, dicturi sunt? dicant, quod velint:
quia parùm te curant, nihil cura: non
illorum, sed res tua, imò summa to-
tius rei agitur: age, quod vel maxime
tuâ interest. Si concursus aut am-
torum, qui molesti consolatores sint,
aut creditorum, qui debita exigant,
refugis; modus in promptu est: iube
abesse, quòd somnum, aut quietem
captes; roga, ne ad morbi molestiam
importunos sermones adiciant. Ho-
noribus tuis non potentur, donec si-
mul vitâ fungaris, quantumcunq; am-
biant,

biant; quid te eâ te angis? Impedior, inquiebas tu, à ieiunio, perturbatione mentis, à catarrho, tussi, stomacho. De ieiunio quid te vexas? fas tibi est, quantumvis ieiunium solueris; quando necessitas id exigit. Mens verò si necdum amota, aut implacida, aut sit per interualla interlucens, satis sana, valensque est; vt, quantum vis morbî finit, sis ad susceptionem Sacramenti comparatus: Dic ex intimo animi sensu: *Deus meus, credo tibi, spero in te, amo te ex toto corde*: plurimum orasti: Medici, & alii prudentes de Sacramenti transmissione, de periculo exspuitionis, aut vomitûs discernent, fortè particula sacra consecratae Hostiæ cum modico quopiam liquore, traïci poterit: aliorum potiùs, quàm tuo iudicio acquiesce, cur plùs æquò trepidas? Ex his, mi Neo-paroche, habes, quæ vsui tuo esse cùm publicè, tum priuatim possint. Vtere.

Modus deferendi Viaticum.

Moneas populum, ut cum Viaticum deferendum est, locum, in quo infirmus iacet, emundent, & proprio modulo exornent, mensulamque coopertam decenti linteo, effigie Christi in cruce pendentis, cereo uno, alteroque lucente, vasculo aquae lustralis, & altero ad abluionem oris infirmi, post sumptam sacram hostiam, rite instruant, dum interim infirmus se per actus Fidei, Spei, Amoris, desiderii suscipiendi Christum, ad dignam denique Communionem per internas, aut vocales preces preparat, aut ab aliis, si per se non possit, pie disponitur. Deferes autem indutus veste Clericali, superpelliceo, & stola, praecedente vno saltem ministro cum lumine, & campanula, sequentibus aliquibus e populo, si commodè haberi possint; quam in rem, ut sint faciles, &

prom-

prompti, pro concione exhortaberis.
Modus procedendi is sit, quem requirit tantum Sacramenti fides, & dignitas.

Quare deferendo solennitatem omnem religiosè serua, quam Liber Ritualis præscribit, nisi aliud suadeat, & permittat itineris, aut festinationis vrgens ratio: si morbus vrget, festina quidem sed lentè: imò etiam contende celerius, adhibito tamen semper studio reuerentiæ Sacramenti, & vitanda aliorum offensionis. Si locus longius distet, si sit arduus, cœnosus, lubricus, è collo corporali sacram Hostiam bursulâ inclusam gestare poteris, ne aut lasseris nimium ferendo, aut ne periculum sit, vt cadens Sacramento iniuriam inferas: equo etiam vt licitum erit, si opus sit, modò is non sit indomitus, aut sternax. Si per loca periculosa, aut infesta sit incendum, vbi hostis aut latè grassatur, aut ii, quibuscum habes inimicitias, vitæ tuæ insidiantur, neq; armatos habere possis

198 *Institutionum Pastoralium*
possis, qui te tueantur; clàm arma ge-
stare potes, quibus vitam tuearis con-
tra inuasorem: Sanctiùs facies tamen,
si tu ab armis abstineas: iuuerit po-
pulum moneri, vt cùm pericula sub-
sunt tibi, & Sacramento, de die, &
tempestiuè potiùs vocent, quàm no-
ctu, & tardè: si tamen aut neglexe-
rint, aut necessitas opinione citiùs op-
presserit, ne vocare desistant: te-
quiduis passurum potiùs, quàm vt of-
ficio desis.

NVM: XVIII.

Modus conferendi Viatici.

CÆremonias Ritualis exactè obser-
uabis, quantum temporis, & mor-
bi ratio patietur. Mox vt lecto
subieris, Christum adorandum infir-
mo propone, sciscitare, an sumere de-
sideret, an nihil occurrat, quod de re
ad conscientiam pertinente, ante sum-
ptionem tibi dicendum putet: quòd
si aliquid grauius infirmo occurrat,
audies,

audies, quantum fieri potest, breuiter
quidem, si præsentes longiori confes-
sionis morâ scandalizarentur: deinde
verò captes occasionem, vt suppleas.
Sed vt hæc incommoda vitentur, con-
sultius est, præmitti confessionem, an-
tequam viaticum deferatur: tum verò
breui exhortatiunculâ excita infirmū
ad fidem, spem, charitatem, deuotio-
nem erga Christum præsentem: dein-
de communica, digitos lustra, si quid
fortassis sacræ Hostiæ adhærescat, id
vel ori illius decenter impone, vel cum
ablutione præbe; vel sume, si sis ieiunus,
neq; dein sis sacrificaturus; vel in py-
xidem depone. Attende, vt Hostiam
deglutiat; subiade enim difficile est ob-
palati & linguæ siccitatem: ideóque
consultū est, vt quibus exsuccū est os,
antequã Sacerdos adsit, proluât, & hu-
medtent. Quod de ablutione reliquum
erit, postquam digitos, etsi nihil ad-
hæserit, reuerentiæ tamen causâ in-
tinxeris, & Purificatorio deterferis;

religionis quoq; causâ, vel sumi, vel
in ignem aut locum sanè mundum,
immittere iube: non autem in terram,
veluti aliquid profanum abiici. Ante
discessum hortatiunculâ breui mone
infirmum, vt tanto hospiti pro tam
diuino beneficio gratias agat, in rela-
tionem gratiæ se ei totum tradat, atq;
resignet: deinceps verò in ipsius gra-
tiâ se diligenter conseruet, neq; vlli
aut tentationi impatientiæ, aut pec-
cato grauiori consentiat; sed contrâ
protestetur, ac sese obfirmet oratio-
nibus suis, & aliorum; crebrâ exocu-
latione Crucifixi, & aspersione aquæ
lustralis: præterea identidem à viris
bonis, & si fieri potest, Ecclesiasticis,
ac Religiosis se visitari curet: denique,
vt si necdum de rebus suis disposue-
rit, disponat, & testamentum condat,
inuocato Dei auxilio, & animo ita
constituto, vt sepositis odiis, aut hu-
manis respectibus purè, & sincerè hæ-
redem scribat, & legata pia pro ani-

mâ

mâ suâ in pias causas ita iubeat, vti in die iudicii sui Deo rationem reddere statuit. Ante omnia iubeat, vt debita soluantur, aliena restituantur: tùm præscribat, vt Missæ, eleëmofynæ, preces, aliâque pia opera pro animæ salute exsoluantur: si hæredes habet, de Iure, & iuxta Leges diuidat: item claris, & apertis verbis, vt litibus ianua præcludatur: habeat autem specialem rationem, quantum æquitas finit, consanguineorum pauperiorum: denique executores testamenti constituat, adhibeâtque notarios, & testes, & peritos, & probos. Commodum enim est hoc tempus, cùm creditur adhuc esse compos mentis, sumptâ Eucharistiâ conscientia suæ rationem habiturus; éstq; id ad maius meritum, si tunc testetur, cùm est in statu gratiæ, atque ex hoc opere tanti momenti apud Deum plurimùm mereri potest: vnde si deprehenderetur testamentum fecisse, cùm excidisset Dei gratiâ, suadendum

dendum esset, ut ratificet coram Deo post Confessionem Sacramentalem, ne eo merito careat. Porro quod ad testamenti solennitatem pertinet, scies, quid eò loci leges, aut consuetudines requirant. Hæc res cum plurimum valeat ad vitandas post mortem rixas, lites, scandala; aliena à curâ tuâ non est, imò tibi specialiter incumbit, ideòque cum aliter fieri non potest, ex officio, adscito publico Notario, aut testibus aliquot, conscribere testamentum fas iusque sinit; expedit tamen potius à testamentorum condendorum peritis id agi: constat enim ex neglectis iis, quæ iure inesse debent in formulâ testamenti, plurima deinde incommoda enasci. Vbi hæc tum infirmo, tum, cum expediet, domesticis, & amicis commendaueris, speciatim, ut attendant, ne si infirmus grauius periclitetur, extremam Vnctionem negligant, aut si aduertant egere, ne omittant Sacerdotem ad solatium

animæ,

animæ , & ad preces pro felici exitu faciendas reuocare. Valedices datâ benedictione , & pacem apprecatus: vt tamen curam omnem non dimittas, inquires subinde, quî cum infirmo agatur, & cum è re iudicabis, reuises, præsertim cum intelliges de vitâ periclitari.

NVM: XIX.

Quo tempore, quoties debeat dari Viaticum, durante morbo.

Quauis horâ, etiam noctis, etiam non ieiuno Viaticum porrige, si infirmus horam commodiorem, aut ieiuno stomacho expectare non potest, sine periculo præoccupaturæ mortis; neque verò expectanda est vltima vitæ periodus: censetur autem versari in mortis articulo, qui iudicio Medici, aut viri prudentis de vitâ periclitatur; is enim est in procinctu ad iter æternitatis; eget igitur Viatico: neque vno satis est, si diutiùs superuiuat:

uat : quare si ab eo sumpto interflu-
xerint sex aut octo dies , boni Theo-
logi censent, iterum dari posse, si petat
etiam non ieiunus , si modò ieiunus
accipere non possit, & sit in præsentia
vitæ discrimine. Nam si infirmus sit
ieiunus, toties sacrâ Eucharistiâ refici
potest , quoties rationabiliter deside-
rat, & petit : vt verò frequentius id
fiat à ieiuno, & maioris est meriti, &
folatii, præsertim si domi, vel in vi-
ciniâ sit templum, vel sacra ædícula,
vnde sine tantâ molestiâ , & strepitu
conferri possit.

C A P V T V.

Circa Extremam Vnctionem.

NVM: I.

De quibus populus instruendus.

QVia hoc Sacramentum ferè non
nisi semel, & quidem in extremo
vitæ confertur ; & plerique non modò
è plebe, sed etiam ex optimatum nu-
mero